

УДК 37.034

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Олеся Овчарова,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У наш час усе частіше зустрічається молодь із дуже низьким рівнем моральної культури. Тому так актуально нині проаналізувати й удосконалити процес формування моральної вихованості студентської молоді. Втрата ідеалів та цінностей, що в недалекому минулому вселяли надію десяткам мільйонів людей, залишає після себе розчарування та гіркоту. Криза цінностей ідеологій та ідеалів та й більш широка духовна криза в тій чи іншій формі не обходять нашу країну. Звернення до визначення основних завдань морального виховання студентства допоможе розв'язати багато насущних проблем, а також збагатити сучасну молодь моральними та духовними цінностями.

Мета статті — проаналізувати завдання морального виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах та розкрити найактуальніші у наш час.

З давніх-давен основою формування особистості було моральне виховання. Оскільки від рівня моральності людини залежить, яким вона буде громадянином, спеціалістом, яке місце стане займати у суспільстві, що зможе зробити в житті. Мораль як форма суспільної свідомості є зводом правил, норм, вимог, що регулюють відносини і взаємодію людей, їх поведінку. Але необхідно зазначити, що сучасний студент все більшою мірою стає суверенним як особистість. Він здатний сам вибирати тип поведінки, стиль жит-

тя, співвідносячи їх зі своїми інтересами, власним життєвим досвідом.

Моральне виховання виконує певні завдання, пов'язані з процесом цілеспрямованого впливу на особу, з метою залучення її до набутого суспільством соціального і морального досвіду, до встановлених норм моральної поведінки, формування в особистості відповідних моральних якостей, принципів. Мета морального виховання має бути зорієнтована не лише на практичні цілі, а також і на перспективні цілі всебічного розвитку особистості, котрі передбачають спрямованість суспільного розвитку, випереджають досягнутий рівень розвитку особистості.

Саме студентський вік визначається як період високої соціальної активності, своєрідний етап завершення процесів інтелектуального та соціального інтегрування молоді людини в систему суспільних відносин. У процесі навчання у ВНЗ можуть бути реалізовані практично всі напрямки виховного впливу.

Моральне виховання особистості студента — майбутнього фахівця будь-якої сфери діяльності — є однією з головних умов її життєздатності в суспільстві. Воно спрямоване на формування моральних цінностей студента. Моральне виховання як систематичний і цілеспрямований вплив на студентів припускає, що сформовані цінності визначають поведінку, дії, вчинки. Однак у цій послідовності присутні фактори, які спотворюють її.

Вплив таких факторів, як міжособистісні відносини в групі, моральна слабкість, рівень морального розвитку спотворює формування моральної поведінки на основі моральних цінностей.

У період студентства основним елементом морального виховання є навчання, оскільки саме закладена у цей період база використовуватиметься протягом всього життя. У процесі навчання у майбутніх фахівців не тільки закладаються теоретичні та практичні засади обраної професії, а й формується ставлення до неї, конкретна життєва позиція, що, перш за все, і визначає професійний рівень.

Важливу роль відіграє моральна освіченість, яка має за мету формувати моральні погляди, переконання студентів як принципи їх свідомої поведінки. Без моральної освіченості виховання перетворюється в дресування і так перестає бути моральним та вступає в деякі протиріччя. Задача сучасного процесу морального виховання залежить від пошуку найбільш сучасних методів моральної освіченості, що повинні відповідати судженням сучасної моралі. Вдало організований процес морального виховання має залучати підрастаюче покоління до цінностей моральної культури народу, перетворюючи їх в особистісні достоїнства кожного.

Викладачі повинні приділяти велику увагу процесу духовно-морального виховання майбутніх фахівців, але важливе значення має також і самовиховання студентів. Адже ініціативу, мету і засоби саморозвитку і самовиховання студент повинен визначити та обирати для себе сам. Щирими є ті мотиви самовиховання, що визначаються ідеалами самореалізації: добра, краси, свободи тощо. Цілями самовиховання є ті якості, та культура, які студент прагне сформувати у себе. Під самовихованням розуміється свідомий процес, спрямований на формування соціальних і особистісно значущих якостей. Тому самовиховання вимагає від особистості наполегливості, твердості і мужності [1].

Однак необхідно зазначити, що якість морального виховання студентів в основному залежить від того, наскільки послідовно здійснює свою діяльність педагог-вихователь, наскільки цілісно у виховному процесі переломлюється система категорій, принципів, норм і правил поведінки, виражених в конкретних вимогах моралі, що значною мірою зумовлює процес формування у особистості студента цілісної системи моральних уявлень.

Про рівень морального виховання студентів можна говорити тільки тоді, коли він морально поводить себе в силу внутрішнього спонукання, підпадаючи під контроль власних поглядів і переконань. Становлення таких поглядів, переконань і відповідних їм звичок поведінки і складають сутність морального виховання.

Одним з основних завдань морального виховання майбутнього фахівця є відносини з колегами та клієнтами, оскільки тут необхідні гнучкість мислення, дипломатичність, стійкі моральні принципи і переконання в стосунках. Отже, в вузі якомога більше уваги необхідно приділяти формуванню навичок спілкування, вмінню встановити і підтримати контакт зі співрозмовником, залучити і утримувати його увагу.

Найважливішим компонентом морального виховання студентів є сенс життя. Сенс — це значення якогось предмета чи події для нас, для нашої свідомості. Він завжди є відповіддю на питання «Навіщо?», «Заради чого?». Виходячи з такого розуміння сенсу, можна побачити, що питання про сенс життя висловлює потребу людей в деякому інтегральному розумінні свого місця і призначення в світі. Сенс життя має величезне моральне значення. Володіння сенсом життя дозволяє студенту бути воістину моральним: мужньо переносити труднощі, милосердно ставитися до ближніх, оптимістично ставитися до суперечностей життя. У той же час відсутність сенсу життя породжує глибоку незадоволеність, що виражається в агресії, в «порожньому проживанні днів»,

в готовності піти на будь-який злочин заради хвилинної примхи.

Ще один компонент морального виховання особистості майбутнього фахівця, який необхідно назвати, — моральні принципи. Принципи — це найбільш загальне обґрунтування існуючих норм і критерій вибору правил. Можна сказати, що в принципах чітко виражаються універсальні формули поведінки. Якщо цінності, ідеали — це явища, перш за все, емоційно-образні; якщо норми взагалі можуть не усвідомлюватися і діють на рівні моральних звичок і несвідомих установок, то принципи — феномен раціональної свідомості. Вони чітко усвідомлюються і відливаються в точні словесні характеристики. У реальному житті моральні принципи найчастіше тісно з'єднані з певною ідеологією, і їх формулювання висловлюють позицію і інтереси конкретних соціальних груп.

У наш час одним з найважливіших завдань морального виховання є виховання у студентів відданості своїй Батьківщині, своєму народові, готовність віддати усі сили для захисту своєї країни, тобто виховання однієї з головних моральних якостей — патріотизму. Патріотизм включає почуття гордості за свою державу, її суспільний лад, досягнення народу, а також почуття поваги до різних сторінок її минулого.

Моральне та духовно-моральне виховання студентів, майбутніх фахівців, продуктивне тоді, коли освіта вибудовується «в горизонті особистості» як для студентів, так і для викладачів. При цьому він сам визначає для себе перспективи життєвого розвитку, виходячи зі своїх можливостей. Формування майбутнього фахівця неможливе без усвідомлення студентом суспільної значущості його професії, особистої відповідальності за результати навчання та праці, без його прагнення до професійного та морального самовдосконалення [4].

Вивчаючи проблему морального виховання студентів та аналізуючи завдання, запропоновані науковцями, доцільно виз-

начити основні з них та умовно виокремити групу завдань загальнолюдського характеру:

- формування моральних почуттів студентів, їх переконань і поведінки, гуманних відносин, товариської взаємодопомоги, відповідальності у взаєминах;
- таких моральних якостей, як дисциплінованість, організованість, доброзичливість, порядність, чуйність, ввічливість, повага до старших, чесність і правдивість, вимогливість і принциповість, стійкість і мужність характеру;
- прагнення до сумлінного навчання;
- формування вміння правильно оцінити свою поведінку та діяльність;
- дотримання культури зовнішнього вигляду, правил поведінки на вулиці, у ВНЗ;
- формування моральних цінностей, високої моральної свідомості, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки в різних сферах життєдіяльності на основі засвоєння норм моралі;
- формування високої духовності, національної свідомості, виховання поваги і любові до рідної землі та історії свого народу;
- потреби постійного морального вдосконалення;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі;
- засвоєння національних норм і традицій, духовної культури народу, моральних форм і якостей, що є регуляторами взаємовідносин в суспільстві;
- забезпечення потреб особистості в самореалізації, духовної єдності поколінь, передача молоді соціального досвіду, своєрідності світогляду, національної ментальності [1; 2; 3; 4].

Таким чином, моральне виховання студентів, його ефективність неодмінно мають бути постійним об'єктом соціологічних досліджень у ВУЗі. У соціальному плануванні та його реалізації зустрічається ще чимало труднощів, пов'язаних з

існуванням необхідних засобів і заходів, спрямованих на формування активної життєвої позиції особистості, з визначенням конкретних цілей морального виховання особистості студента. Тому процес морального вдосконалення майбутнього фахівця необхідно планувати заздалегідь та ставити конкретні завдання у його здійсненні.

Література

1. *Главацька, О.* Основи самовиховання особистості : Навч.-метод. посіб. / О.Главацька, — Тернопіль, 2008. — 206 с.
2. *Лекції з педагогіки вищої школи* : навч. посіб. / за ред. В.І. Лозової. — 2-е вид., доп. і випр. — Харків : «ОВС», 2010. — 480 с.
3. *Лозова, В. І.* Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. — Харків : «ОВС», 2000. — 400 с.
4. *Осіпова, Т.Ю.* Виховна робота зі студентською молоддю : навч. посіб. / за заг. ред. Т.Ю. Осіпової. — Одеса : Фенікс, 2006. — 288 с.

05.10.2014